REIKALAVIMAS TAIKYTI APLINKOS APSAUGOS VADYBOS PRIEMONES KAIP DALYVAVIMO VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE SĄLYGA LIETUVOJE

Indrė Žvaigždinienė
Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedros lektorė
socialinių mokslų (teisės) daktarė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 75
El. paštas: indre@zvaigzdinas.net

Rimantė Rudauskienė
Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos
Pirkimų skyriaus vyriausioji specialistė
J. Tumo-Vaižganto g. 2, LT-01511 Vilnius
Tel. (+370 5) 259 22 28
El. paštas: rimante.rudauskiene@gmail.com

Šiame straipsnyje analizuojama aplinkosaugos vadybos sistemų (EMAS ir ISO 14001), kaip darnaus vystymosi tikslų padedančių siekti aplinkosaugos priemonių, reikšmė, atskleidžiamas su jų įgyvendinimu susijusių reikalavimų turinys, šių sistemų panašumai ir pagrindiniai skirtumai, nagrinėjama, kokia yra reikalavimo taikyti aplinkosaugos vadybos priemones viešuosiuose pirkimuose reikšmė ir kokia tiekėjo kvalifikacija gali būti laikoma lygiavertė minėtoms dviem aplinkosaugos vadybos sistemoms, kad viešuoju pirkimu būtų pasiekti aplinkosaugos tikslai ir tiekėjas būtų pajėgus vykdydamas sutartį užtikrinti aplinkos apsaugą.

This article analyzes the significance of environmental management schemes (EMAS and ISO 14001) as of the measures, assisting in achieving the aims of sustainable development, discloses the substance of the requirements, related to the implementation of such measures, the similarities and differences between these environmental management schemes. Similarly, the article examines the meaning of the selection criterion, used in public procurement, requiring suppliers to apply environmental management schemes or measures, and reveals the complexity of evaluation of equivalence of non formal environmental management measures to EMAS and ISO 14001, with the purpose to ensure that a supplier has a technical ability to carry out a public contract in an environmentally sound manner.

Įvadas

Prieš keletą dešimtmečių pradėta plėtoti darnaus vystymosi (tvarios plėtros) ideologija, skatinanti ieškoti tinkamos aplinkosaugos, ekonominių ir socialinių visuomenės interesų pusiausvyros, tapo tarptautinės bendruomenės vienu iš svarbiausių uždavinių, kartu įgyvendinamos politikos įvairiose srityse efektyvumo ir pažangos rodikliu. Darnus vystymasis yra ir vienas

iš pagrindinių Europos Sąjungos santykius su platesniu pasauliu apibrėžiančių kriterijų [1, 3 str.]. Europos Sąjungos tvaraus vystymosi strategijoje [4] vienas iš pagrindinių politikos principų nurodomas įmonių ir socialinių partnerių dalyvavimas, kartu pabrėžiama būtinybė sustiprinti socialinį dialogą, įmonių socialinę atsakomybę, privačiojo ir viešojo sektorių partnerystę skatinant bendradarbiavimą ir bendrą atsakomybę, kad būtų užtikrintas tvarus vartojimas ir gamyba. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje [7] taip pat pabrėžiama, kad darnus vystymasis neįmanomas be plataus visuomenės dalyvavimo priimant svarbius įvairaus lygio sprendimus, todėl svarbu sudaryti sąlygas plėtoti įmonių socialinę atsakomybę ir skatinti jas taikyti šios strategijos principus savo veikloje, kad galėtų svariai prisidėti prie valstybės darnaus vystymosi: socialinės gerovės didinimo, ekonominės plėtros ir aplinkos tausojimo. Maža to, kaip vienas iš darnaus vystymosi rodiklių Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje nurodomas ir gamyklų, turinčių ISO 14001 (tarptautinis aplinkos apsaugos vadybos sistemų standartas) arba EMAS (Europos Sąjungos aplinkos apsaugos vadybos ir audito sistema) sertifikatą, skaičius, o Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo priemonių plane [8], be kitų priemonių, įvardijamas ir sertifikuotų aplinkos vadybos sistemų (ISO 14001 ir EMAS) diegimo pramonės įmonėse rėmimas, šių sistemų diegimas valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose. Taigi akivaizdu, kad aplinkosaugos vadybos priemonės (o visų pirma aplinkosaugos vadybos sistemos ISO 14001 ir EMAS) ne tik padeda pagerinti konkrečios įmonės, įstaigos ar organizacijos aplinkosauginį veiksmingumą, aiškiau įvertinant savo poveikį aplinkai, laiku imantis priemonių neigiamam poveikiui keisti ir jam valdyti, bet ir prisideda prie darnaus vystymosi įgyvendinimo – yra viena iš priemonių, kartu vienas iš pagrindinių įgyvendinimo efektyvumo rodiklių.

Darnaus vystymosi ideologija vadovaujamasi teisiškai reguliuojant ir viešuosius pirkimus. Viešaisiais pirkimais dabar siekiama ne tik tradicinių tikslų – įsigyti reikiamų prekių, paslaugų ir darbų, skatinti konkurenciją ir rinkos plėtrą, bet ir prisidėti prie aplinkos apsaugos tikslų įgyvendinimo. Kaip teigiama Žaliojo viešojo pirkimo vadove [36, p. 6], parengtame Europos Komisijos, „žalieji viešieji pirkimai gali būti vienas iš svarbiausių naujovių diegimo rinkose veiksnių, kuris iš tiesų skatina pramonę kurti ir plėtoti ekologiškus produktus ir paslaugas, – visų pirma tuose sektoriuose, kuriuose viešieji pirkėjai sudaro didelę rinkos dalį (pvz., statybos, sveikatos paslaugų ar viešojo transporto). <...> Žaliuosius viešuosius pirkimus rengiančios institucijos bus tinkamiau pasirengusios prisitaikyti prie kintančių aplinkos apsaugos iššūkių ir politinių išmetamo CO_2 kiekio mažinimo, energijos naudojimo veiksmingumo didinimo ir kitų aplinkos apsaugos privalomųjų tikslų“. Lietuva – ne išimtis. Viena iš priemonių, padedančių siekti aplinkosaugos tikslų viešuosiuose pirkimuose, yra Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme [2] (toliau – VPĮ) įtvirtinta galimybė nustatyti tiekėjams kvalifikacijos reikalavimą taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones. Tiek VPĮ, tiek kiti teisės aktai šį reikalavimą ir jo atitiktį sieja su tokių aplinkos apsaugos vadybos sistemų, kaip antai EMAS, ISO 14001 įdiegimu, taip pat nurodant, kad tiekėjas gali taiky-

ti lygiavertes aplinkos apsaugos vadybos priemones, o perkančioji organizacija įpareigota vertinti pateiktų aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumą ir nustatyti, ar tiekėjas, kuris taiko neformalias (savo sukurtas, nesertifikuojamas) priemones, bus pajėgus įvykdyti sutartį aplinkosaugos požiūriu. Nesant nustatytų konkrečių kriterijų, pagal kuriuos būtų galima objektyviai įvertinti tiekėjų taikomų neformalių aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumą EMAS, ISO 14001, perkančiosioms organizacijoms, ne visada turinčioms reikiamą kompetenciją aplinkos apsaugos srityje ir būtinų išteklių, gali kilti sunkumų užtikrinti efektyvų žaliaisiais viešaisiais pirkimais siekiamų tikslų įgyvendinimą.

Reikia pažymėti, kad, nepaisant aktualumo, minėtų klausimų analizė Lietuvos teisės doktrinoje nesulaukė pakankamai dėmesio. Atskirai įvairių sričių mokslininkai nagrinėja viešųjų pirkimų problematiką[1], aplinkosaugos vadybos sistemų diegimo klausimus[2]. Šių dviejų institutų santykis Lietuvos teisės doktrinoje plačiau apskritai nebuvo analizuotas, nors užsienio teisės mokslininkų (pavyzdžiui, S. Arrowsmith, R. Caranta, P. Kunzlik, C. McCrudden) darbuose aplinkosaugos reikalavimų nustatymas ir taikymas vykdant viešuosius pirkimus buvo nagrinėtas. Atsižvelgiant į tai, straipsnyje siekiama atskleisti aplinkosaugos vadybos sistemų (EMAS ir ISO 14001), kaip darnaus vystymosi tikslų padedančių siekti aplinkosaugos priemonių, reikšmę, su jų įgyvendinimu susijusių reikalavimų turinį, atskleisti, kokia yra viešuosiuose pirkimuose tiekėjui nustatomo kvalifikacijos reikalavimo taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones reikšmė, bei išnagrinėti, kokios yra aplinkosaugos vadybos priemonių lygiavertiškumo nustatymo problemos, siekiant įsitikinti, kad tiekėjas būtų pajėgus užtikrinti aplinkos apsaugą, ir kokią tai turi įtaką siekiant aplinkosaugos tikslų. Straipsnyje, pasitelkus sisteminį, loginį, lyginamąjį, kritinį-analitinį ir kitus teisės aiškinimo metodus, nagrinėjamos atitinkamos Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos, Lietuvos Respublikos teismų praktika, susijusi su straipsnyje nagrinėjama problematika.

1. Aplinkosaugos vadybos sistema – pagrindiniai reikalavimai

Aplinkosaugos vadybos sistema yra priemonė tiek problemoms nustatyti, tiek joms spręsti. Ši priemonė nurodo įmonėms būdus, kaip sistemingai valdyti savo aplinkos apsaugos veiklą, produktus, paslaugas ir padeda vykdyti įsipareigojimus saugoti aplinką ir įgyvendinti veiklos tikslus [16, p. 82]. Ši sistema suteikia pagrindą sistemiškai reaguoti į (valdyti) trumpalaikį ir ilgalaikį organizacijos produktų, paslaugų ir procesų poveikį aplinkai, leidžia organizuotai ir nuosekliai spręsti aplinkosaugos problemas. Aplinkosaugos vadybos sistema gali būti įdiegta įvairiais būdais, tai priklauso nuo konkretaus sektoriaus ar veiklos, vadovybės jaučiamo poreikio, tačiau visada privalo būti keletas bendrų pagrindinių elementų: aplinkos politika, aplinkosaugos programa ar veiksmų planas, organizacinė struktūra, integravimas į vykdomas operacijas, dokumentacijos sistema, reikalinga informacijai rinkti, analizuoti, stebėti ir atkurti, koreguojantys ir

[1] Šie klausimai nagrinėti ne viename D. Soloveičiko, K. Šimanskio, Z. Gineitienės, K. Šerpyčio pastaraisiais metais publikuotų mokslinių straipsnių.

[2] Galima paminėti J. Mikulio, J. Ruževičiaus, A. Juškio ir kai kurių kitų autorių straipsnius.

prevenciniai veiksmai, aplinkosaugos vadybos sistemos auditas, valdymo analizė, apmokymai ir ryšiai su visuomene [31]. Plačiausiai žinomos ir taikomos, tarptautiniu mastu pripažįstamos dvi aplinkosaugos vadybos sistemos – EMAS ir ISO 14001. EMAS sistemą visų pirma naudoja Europos Sąjungos arba Europos ekonominės erdvės valstybėse įsisteigusios organizacijos, nors ją taip pat gali naudoti bet kurioje kitoje vietoje įsisteigusios organizacijos. ISO standartą gali taikyti viso pasaulio organizacijos. Europoje yra apie 89 000 organizacijų, kurios sertifikuotos pagal ISO 14 001 standartą, ir maždaug 4 500 organizacijų ir 7 500 vietų, sertifikuotų taikant EMAS [36].

ISO[3] aplinkosaugos srityje yra parengusi keliolika standartų ir vadovų serijų, kurie bendrai yra žinomi kaip ISO 14 000 serija, tačiau ISO 14 001 yra vienintelis sertifikuojamas standartas, o kiti padeda kaip pagalbiniai patariamieji dokumentai [16, p. 83]. Šiame tarptautiniame standarte apibrėžiami reikalavimai, keliami aplinkos apsaugos vadybos sistemai ir leidžiantys organizacijai sukurti ir įgyvendinti politiką ir tikslus, kuriuose atsižvelgiama į teisinius ir kitus reikalavimus, kuriuos organizacija prisiima, ir informaciją apie reikšmingus aspektus. Jis taikomas tiems aplinkos apsaugos aspektams, kuriuos organizacija gali valdyti ir daryti jiems įtaką [35]. Taigi daugiausia dėmesio skiriama nuolat tobulinti aplinkosaugos vadybos sistemą. ISO 14 001 aplinkosaugos vadybos sistema apima: 1) aukščiausios vadovybės įsipareigojimą siekti atitikties; 2) taršos prevenciją ir nuolatinį veiklos gerinimą; 3) nuolatinį vadovybės dalyvavimą nustatant svarbiausius aplinkosauginius veiklos aspektus; 4) teisinius ir kitokius reikalavimus; 5) nustatymą išmatuojamų aplinkosauginių tikslų ir programų šiems tikslams pasiekti, įvertinti, įgyvendinti aplinkosauginio veiksmingumo stebėseną ir auditą; 6) ištaisymo ir prevencinių priemonių įgyvendinimą [19, p. 193]. ISO 14 001 nenustato kažkokių griežtų, aiškiai įvardytų reikalavimų, todėl yra aktualus įvairioms veiklos rūšims ir įvairių tipų organizacijoms. Iš esmės šis standartas reikalauja nurodyti, kokių veiksmų (procedūrų) bus imamasi siekiant įgyvendinti šiuos veiksmus (procedūras) ir galėti įrodyti (pagrįsti), kad žadėtų veiksmų imtasi [19, p. 193].

EMAS yra savanoriška aplinkosaugos vadybos ir audito sistema. Jos diegimo pagrindus nustato 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1221/2009 [3] (toliau – Reglamentas). EMAS tikslas, apibrėžtas Reglamente, – skatinti nuolat didinti organizacijų aplinkosauginį veiksmingumą joms diegiant ir įgyvendinant aplinkosaugos vadybos sistemas, atliekant sisteminį, objektyvų ir periodinį tokių sistemų veiksmingumo vertinimą, teikiant informaciją apie aplinkosauginį veiksmingumą, atvirai bendraujant su visuomene ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis, organizacijų darbuotojams aktyviai dalyvaujant ir rengiant tinkamą mokymą. Galima teigti, kad EMAS siekiama kur kas platesnių tikslų nei ISO 14001 – neapsiribojama pačia aplinkosaugos vadybos sistema ir jos tobulinimu, o nustatomas reikalavimas nuolat gerinti organizacijos aplinkosauginį veiksmingumą apskritai.

Norėdama gauti EMAS registraciją, organizacija privalo atlikti išsamią aplinkosaugos analizę, sukurti ir įdiegti aplin-

[3] Tarptautinė standartizacijos organizacija (angl. *International Standards Organisation*).

kosaugos vadybos sistemą, atlikti aplinkosaugos auditą, parengti aplinkosaugos ataskaitą, gauti nepriklausomą aplinkosaugos ataskaitos įvertinimą, užsiregistruoti EMAS kompetentingos įstaigos[4] registre [32]. Reglamente kiekvienas šis žingsnis detaliai sureguliuotas. EMAS aplinkosaugos vadybos sistemos reikalavimai atitinka EN ISO 14001:2004 standarto nustatytus reikalavimus, tačiau organizacijos, siekiančios EMAS registracijos, turi papildomai įgyvendinti tam tikrus žingsnius. Pavyzdžiui, EMAS reikalauja atlikti išsamią pirminę analizę, kurioje būtų apžvelgiamas organizacijos veiklos, produktų ir paslaugų dabartinis statusas, o ISO 14001 – tokia analizė tik rekomenduojama. Siekiančios EMAS registracijos organizacijos privalo ne tik įsipareigoti laikytis teisinių reikalavimų (taip yra ISO 14001), bet ir parodyti atitiktį šiems reikalavimams, pateikti tokios atitikties įrodymus. Be to, EMAS reikalaujama užtikrinti aktyvų nuolatinį darbuotojų dalyvavimą gerinant organizacijos aplinkosauginį veiksmingumą, o ISO 14001 tokio privalomo reikalavimo nenustato, nors, kaip ir EMAS, numato darbuotojų mokymus. EMAS registracijos siekianti organizacija taip pat turi užtikrinti tiekėjų ir užsakovų atitiktį organizacijos priimtoms aplinkos politikos nuostatoms, ISO 14001 tik reikalaujama, kad apie susijusias procedūras užsakovai ir tiekėjai būtų informuoti. Pagal EMAS reikalavimus, politika, programa, aplinkosaugos vadybos sistema ir aplinkosaugos veiksmingumo detalės turi būti viešai prieinamos, ši informacija skelbiama aplinkosaugos ataskaitose, o remiantis ISO 14001 reikalaujama tik viešai paskelbti aplinkos politiką. ISO 14001 keliamas reikalavimas atlikti auditą, tačiau neapibrėžiamas jo dažnumas ir nenustatoma audito atlikimo metodologija taip detaliai kaip yra EMAS. Paminėti ir kiti (kurie dėl ribotos straipsnio apimties detaliau nebus nagrinėjami) šių dviejų aplinkosaugos vadybos priemonių skirtumai rodo, kad, nors ir negalima paneigti jų panašumo, vis dėlto reikia pabrėžti, kad EMAS aprėptis yra kur kas platesnė, iškeliami platesni tikslai, nustatomi griežtesni įsipareigojimai organizacijoms, be to, detaliau reglamentuojama ir įgyvendinama šių įsipareigojimų laikymosi kontrolė, užtikrinamas aktyvesnis darbuotojų, akcininkų ir kitų suinteresuotų subjektų įtraukimas į aplinkosauginio veiksmingumo gerinimo procesą, didesnis viso proceso skaidrumas. Kartu dar kartą atkreiptinas dėmesys, kad ISO 14001 aplinkosaugos vadybos sistemos reikalavimai yra sudedamoji EMAS dalis, todėl organizacijos, sertifikuotos pagal ISO 14001, galima sakyti, yra žengusios pirmuosius žingsnius ir siekdamos EMAS registracijos.

2. Viešuosiuose pirkimuose nustatomo reikalavimo tiekėjui taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones reikšmė

Minėta, kad viešieji pirkimai yra viena iš priemonių siekti aplinkosaugos tikslų. VPĮ 36 straipsnio 1 dalies 7 punkte ir 37 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta galimybė tam tikrais atvejais, atsižvelgiant į darbų arba paslaugų pobūdį, nustatyti tiekėjui techninio pajėgumo kvalifikacijos kriterijų ir reikalauti taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones, yra pagrįsta 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo [5] ir 2004 m.

[4] Lietuvoje tokia įstaiga yra Aplinkos apsaugos agentūra.

kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB, koordinuojančia subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, pirkimų procedūras [6]. VPĮ 37 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tuo atveju, kai perkančioji organizacija kelia reikalavimą dėl aplinkos apsaugos vadybos priemonių taikymo, pirkimo dokumentuose ji turi nurodyti EMAS arba aplinkos apsaugos vadybos standartą, pagrįstą atitinkamais Europos arba tarptautiniais standartais, taip pat turi pripažinti tiekėjų taikomas lygiavertes aplinkos apsaugos vadybos priemones. Reglamento 11 straipsnio 2 dalis yra pagrindas skatinti EMAS per viešuosius pirkimus. Europos Komisijos nuomone, EMAS nurodymas viešuosiuose pirkimuose padeda tiekėjams susipažinti su šia sistema ir skatina prie jos prisidėti [34, p. 4].

Neabejotina, kad kvalifikacijos reikalavimas tiekėjui taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones yra susijęs su darniųjų pirkimų dalimi – aplinkai palankių (žaliųjų) pirkimų idėja, politika ir jos įgyvendinimu. Šiuo metu viešaisiais pirkimais nebėra siekiama tik ekonominių tikslų, vis svarbesnę reikšmę įgauna aspektai, susiję su socialiniais ir aplinkosaugos reikalavimais. Pripažįstama, kad integruojant horizontalius (aplinkosauginius) tikslus į viešuosius pirkimus neabejotinai dažniau reikia kompromiso su kitais tikslais, pavyzdžiui, užtikrinti konkurenciją, racionaliai naudoti lėšas [13, p. 15]. Be to, tiekėjams nustatomu reikalavimu taikyti savo veikloje aplinkosaugos standartus, siekiant aplinkosauginių tikslų, yra žengiama daug toliau, nei tiesiog nustatant konkrečius aplinkosaugos reikalavimus, kuriuos turi atitikti pirkimo objektas, nes yra atsisakoma bendradarbiauti su tokiais ūkio subjektais, kurie, vykdydami savo veiklą, nesilaiko aplinkosaugos standartų [12, p. 11].

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisė sudaro sąlygas perkančiosioms organizacijoms minėtą techninio pajėgumo kvalifikacijos kriterijų nustatyti arba savarankiškai, įvertinus perkamų darbų ar paslaugų pobūdį, arba vadovaujantis Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos turi taikyti pirkdamos prekes, paslaugas ar darbus, taikymo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508 [10], kaip aplinkos apsaugos kriterijų, atliekant žaliuosius pirkimus. Šiuo atveju jis turi būti taikomas kompleksiškai su kitais aplinkos apsaugos kriterijais. Pažymėtina, kad nors tam tikrais atvejais reikalavimas būti įdiegusiam aplinkos apsaugos vadybos sistemą ar lygiavertes priemones yra nustatytas kaip būtinas aplinkos apsaugos kriterijus tam, kad pirkimas galėtų būti pripažįstamas „žaliu“, vis dėlto Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisėje įtvirtinta sąvoka „žaliasis pirkimas“ pabrėžiami su pirkimo objektu susiję aplinkos apsaugos kriterijai. „Žaliasis pirkimas“ yra toks viešasis pirkimas, kai perkančioji organizacija įrašo bent minimalius Aplinkos ministerijos nustatytus aplinkos apsaugos kriterijus į viešojo pirkimo dokumentus, pasirinkdama prekes, paslaugas ir darbus ne tik pagal jų kainą ir kokybę, bet ir daromą mažesnį poveikį aplinkai vienoje, keliose ar visose produkto būvio fazėse, taip skatindama kurti kuo daugiau aplinkai palankių produktų [10, 5.1 p.]. Taigi sąvoka „žaliasis pirkimas“ yra labiau atsižvelgiama į perkamų prekių, paslaugų ar darbų poveikį aplinkai, nei į platesnį tikslą, kurio yra siekiama aplinkos

apsaugos vadybos sistemomis, – bendradarbiauti su tokiu tiekėju, kuris savo veikloje laikosi tam tikrų aplinkosaugos principų (iš jų ir kuriant bei gaminant „žalius“ produktus). Pabrėžtina, kad reikalavimas tiekėjui taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones yra reikalavimas tiekėjo kvalifikacijai, todėl atitiktis jam yra tikrinama iki pasiūlymo (taigi ir siūlomo pirkimo objekto) nagrinėjimo. Tiekėjas, neatitinkantis tokio reikalavimo, toliau negali konkuruoti dėl sutarties sudarymo, nesvarbu, kad jo siūlomos paslaugos ar darbai užtikrina itin aukštą aplinkos apsaugos lygį. Nors, kaip minėta, Lietuvoje esamas teisinis modelis yra pagrįstas perkančiosios organizacijos diskrecijos teise spręsti dėl aplinkai palankių viešųjų pirkimų vykdymo, tačiau tam tikroms perkančiosioms organizacijoms nustatyta pareiga atlikti tam tikrą skaičių žaliųjų pirkimų. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010 m. liepos 21 d. nutarimu Nr. 1133 [9] tokią pareigą yra nustačiusi Vyriausybės įstaigoms ir kitoms Vyriausybei atskaitingoms valstybės institucijoms ir įstaigoms, Ministro Pirmininko tarnybai, ministerijoms, įstaigoms prie ministerijų ir kitoms ministerijoms pavaldžioms valstybės institucijoms ir įstaigoms.

Apibendrinant galima teigti, kad tiekėjui nustatomas kvalifikacijos kriterijus, susijęs su reikalavimu taikyti aplinkosaugos vadybos priemones, svarbus viešojo pirkimo santykiams tuo požiūriu, kad užtikrina, jog paslaugas teiks ar darbus atliks toks tiekėjas, kuris savo veikloje vadovaujasi aplinkosaugos principais. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad, vertinant tiekėjų kvalifikaciją, *inter alia* atsižvelgtina ir į perkančiosios organizacijos tikrąją valią, poreikius, susijusius su viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir vykdymu [21]. Galima daryti visiškai pagrįstą prielaidą, kad perkančiosios organizacijos, nustatydamos kvalifikacijos reikalavimus tiekėjams taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones, paprastai tai daro vykdydamos žaliuosius pirkimus ir siekdamos įsitikinti tiekėjų galimybėmis savo veikloje užtikrinti aplinkos apsaugą bei prisidėti prie aplinkosaugos gerinimo. Tačiau taip pat būtina pripažinti, kad viešuosiuose pirkimuose tiekėjui nustatomu reikalavimu taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones yra žengiama pakankamai toli ir neapsiribojama aplinkos apsauga. Nors aplinkos apsaugos veiksmingumo gerinimas ir darnaus vystymosi siekis yra pagrindinis tikslas, tačiau galima išskirti ir kitų tikslų, kurių padeda siekti taikomos aplinkos apsaugos vadybos sistemos. Tai teikia naudą patiems subjektams: sumažėja išlaidos, sumažinama rizika ir atsiranda galimybių didinti efektyvumą, išlaikomas ir padidinamas konkurencingumas, sustiprinami verslo vadybos aspektai, pagerinami santykiai su pirkėjais, partneriais ir kitais asmenimis, sustiprinamas įmonės ir jos darbuotojų ryšys [16, p. 86–87], atsiveria galimybių taikyti socialinę atsakomybę bei tapti darniomis ir socialiai atsakingomis organizacijomis [14, p. 366, 371; 17, p. 2].

3. Aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumo nustatymo problema

Ankstesniame skyriuje įvertinus, kad pagrindinis kvalifikacijos reikalavimo taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones nustatymo tikslas yra aplinkosauginis, neabejotina, kad objektyvi atitiktis šiam reikalavimui taip pat turi būti vertinama būtent aplinkosaugos požiūriu.

Pagal VPĮ 37 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus tiekėjai savo kvalifikaciją gali pagrįsti keliais alternatyviais būdais: nepriklausomų įstaigų išduotais sertifikatais, patvirtinančiais, kad tiekėjas laikosi tam tikrų aplinkos apsaugos vadybos standartų, kitais lygiaverčiais įrodymais arba kitais tiekėjų lygiaverčių aplinkos apsaugos vadybos priemonių taikymo įrodymais. Perkančiosios organizacijos pareiga priimti kitus lygiaverčių aplinkos apsaugos vadybos priemonių įrodymus išplaukia iš VPĮ 32 straipsnio 4 dalies, nustatančios tiekėjų teisę pateikti kitus dokumentus, negu reikalauja perkančioji organizacija, jeigu jie patvirtina, kad tiekėjo kvalifikacija atitinka keliamus reikalavimus.

Aplinkos apsaugos kriterijai, kuriuos privalo taikyti perkančiosios organizacijos, atlikdamos žaliuosius pirkimus, patvirtinti atitinkamoms produktų grupėms Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508 [11] (toliau – Aplinkos apsaugos kriterijai), kurių nauja redakcija įsigaliojo 2013 m. sausio 1 dieną. Aplinkos apsaugos kriterijų analizė leidžia išskirti kelias rūšis reikalavimų, susijusių su aplinkos apsaugos vadybos priemonių taikymu. Visų pirma, tiekėjui gali būti nustatomas kvalifikacijos reikalavimas būti įdiegusiam aplinkos apsaugos vadybos sistemą (EMAS, ISO 14001 ar kitą lygiavertę), kaip atitiktį reikalavimui įrodančius dokumentus priimant EMAS arba ISO 14001 sertifikatus, arba tiekėjo parengtų lygiaverčių taikomų aplinkos apsaugos vadybos priemonių aprašymus, arba kitus lygiaverčius įrodymus (taikoma leidybos, spausdinimo ir su spausdinimu susijusioms paslaugoms, su transporto priemonių priežiūra susijusioms paslaugoms, valymo paslaugoms, renginių organizavimo paslaugoms) (1-osios produktų grupės aplinkos apsaugos kriterijai). Taip pat tiekėjui gali būti nustatomas reikalavimas vykdant pirkimo sutartį taikyti aplinkosaugos vadybos priemones, tenkinančias konkrečius reikalavimus ir (arba) apimančias konkrečias sritis (pavyzdžiui, statybos darbams – veiksmingos gyvūnijos ir augalijos apsaugos statybvietėje ir aplink ją užtikrinimas, bet kokių kenksmingų atliekų ir pavojingų cheminių medžiagų nuotėkio, galinčio pakenkti aplinkai, prevencija, statybvietėje susidarančių atliekų kiekio, skleidžiamo triukšmo ir eismo spūsčių mažinimas, efektyvus elektros energijos ir vandens naudojimas; sodininkystės paslaugoms – reikšmingiausių veiklos aplinkosauginių aspektų vertinimas, atliekų mažinimas ir jų surinkimas; pesticidų ir herbicidų naudojimas, vandens ir elektros energijos (ypač transportavimo srityje) sunaudojimo mažinimas (2-osios produktų grupės aplinkos apsaugos kriterijai); kelių tiesimo darbams – veiksmingos gyvūnijos ir augalijos apsaugos užtikrinimas kelių tiesimo vietoje ir aplink ją, bet kokių kenksmingų atliekų ir pavojingų medžiagų nuotėkio, galinčio pakenkti aplinkai, prevencija, kelių tiesimo vietoje susidariusių atliekų kiekio, skleidžiamo triukšmo ir eismo spūsčių mažinimas, efektyvus elektros energijos ir vandens naudojimas (3-iosios produktų grupės aplinkos apsaugos kriterijai), kaip atitiktį reikalavimui įrodančius dokumenus priimant EMAS arba ISO 14001 sertifikatus, arba kitus lygiaverčius sertifikatus, arba kitus lygiaverčius įrodymus (pavyzdžiui, tiekėjo parengtų taikomų aplinkos apsaugos vadybos priemonių aprašymas). Kadangi pagal nustatytą teisinį reglamentavimą toks kvalifikacijos reikalavimas tiesiogiai tiekėjui gali būti taiko-

mas tik perkant paslaugas ar darbus, perkant prekes, analogiškas reikalavimas gali būti nustatomas gamintojui, tačiau tokiais atvejais jis nėra kvalifikacijos reikalavimas, o yra susijęs su pirkimo objektui keliamais reikalavimais (pavyzdžiui, reikalavimas gamintojui būti įdiegusiam aplinkos apsaugos vadybos sistemą (EMAS, ISO 14001 ar kitą lygiavertę) yra įtvirtintas perkant įstaigos įrangą (1-oji produktų grupė).

Patikrinti tiekėjo kvalifikacijos atitiktį ir įsitikinti tiekėjo techniniu pajėgumu yra gana paprasta, kai tiekėjas yra įdiegęs EMAS arba ISO 14001 aplinkosaugos vadybos sistemas ir turi tai patvirtinančius dokumentus. Tokiais atvejais perkančioji organizacija gali neabejoti, kad tiekėjas savo veikloje užtikrina tinkamą aplinkos apsaugos vadybą ir aplinkosaugos veiksmingumą, todėl tokio pirkimo vykdymu bus prisidedama prie aplinkos apsaugos gerinimo ir taršos mažinimo. Minėta, kad, neatsižvelgiant į tai, jog EMAS aprėptis yra daug platesnė nei ISO 14001, jos nėra konkuruojančios schemos. EMAS apima formalią aplinkosaugos valdymo sistemą (EN ISO 14001), tačiau nustato pačius griežčiausius reikalavimus, jiems įvykdyti reikia daugiau pastangų iš organizacijų [34, p. 4]. Todėl akivaizdu, kad formalios sertifikuotos aplinkosaugos vadybos sistemos yra savitas tiekėjų aplinkosauginis ženklas, parodantis, kad dėl sutarties sudarymo besivaržantis tiekėjas siekia didelio aplinkosaugos veiksmingumo, savanoriškai pasirenka aplinkosaugos priemones, užtikrinančias didesnį aplinkos apsaugos veiksmingumą, į aplinkos apsaugos veiklą įtraukia vadovybę ir (ar) darbuotojus, yra vykdoma komunikacija ir keitimasis informacija aplinkosaugos klausimais, nuolat tobulinamas aplinkosaugos veiksmingumas, vykdomas stebėjimas ir auditavimas. Tačiau problema kyla tada, kai dėl sutarties sudarymo taip pat konkuruoja tiekėjai, kurie savo veikloje taiko pačių parengtas aplinkos apsaugos vadybos priemones, o perkančioji organizacija, vykdydama pareigą įsitikinti tokių tiekėjų techniniu pajėgumu ir kvalifikacijos atitiktimi, privalo išsiaiškinti, ar tokių tiekėjų kvalifikacija yra lygiavertė tiekėjų, kurie yra įdiegę EMAS ir ISO 14001 aplinkosaugos vadybos sistemas, kvalifikacijai.

Reikalavimai, vienaip ar kitaip susiję su atitinkamų aplinkos apsaugos vadybos priemonių taikymu, visais atvejais numato lygiavertiškumo galimybę – ji gali būti taikoma tiek pačiai tiekėjo kvalifikacijai (būti įdiegusiam lygiavertę aplinkos apsaugos vadybos sistemą), tiek atitiktį kvalifikacijos reikalavimui įrodantiems dokumentams ir informacijai (tiekėjo parengtų lygiaverčių taikomų aplinkos apsaugos vadybos priemonių aprašymai, kiti lygiaverčiai įrodymai). Toks reguliavimas yra grindžiamas viešuosiuose pirkimuose taikoma lygiaverčių standartų doktrina ir siekiu užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje lygiavertiškumo samprata yra apibrėžta funkciniu lygiavertiškumu, leidžiančiu perkančiajai organizacijai pasiekti pageidaujamą rezultatą ir taip patenkinti savo poreikius [24]. 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo [5] nustatyta, kad aplinkosaugos vadybos registracijos sistemoms alternatyviu įrodymu galima pripažinti ūkio subjekto taikytų priemonių, užtikrinan-

čių tokį pat aplinkos apsaugos lygį, aprašymą. Taigi aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumas gali būti pripažįstamas tik tokiu atveju, jei nustatoma, kad yra užtikrinamas toks pats aplinkos apsaugos lygis kaip pagal EMAS ar ISO 14001.

Šiuo požiūriu itin problemiškas yra tiekėjų kvalifikacijos atitikties patikrinimas, susijęs su 1-ajai produktų grupei nustatytais kriterijais. Minėti kriterijai suformuluoti labai bendrai („būti įdiegusiam EMAS, ISO 14001 ar lygiavertę aplinkos apsaugos vadybos sistemą“) ir numato lygiavertiškumo EMAS, ISO 14001 galimybę tiek pačiuose kvalifikacijos reikalavimuose, tiek atitiktį įrodančiuose dokumentuose. Galima daryti išvadą, kad tiekėjo taikomos neformalios, paties parengtos aplinkos apsaugos vadybos priemonės pagal aplinkos apsaugos lygį turi visiškai atitikti EMAS arba ISO 14001 standarto reikalavimus. Kadangi 2-ajai ir 3-iajai produktų grupėms yra nustatyti reikalavimai taikyti tokias aplinkosaugos vadybos priemones, kurios tenkina konkrečius reikalavimus ir (arba) apima konkrečias sritis, galima teigti, kad tokiais atvejais paprasčiau yra įvertinti tiekėjo parengtų aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumą, nes pakanka įsitikinti, kad dėl konkrečių ir apibrėžtų reikalavimų aplinkos apsaugos srityje tiekėjas užtikrina tinkamą aplinkos apsaugos vadybą. Kita vertus, kyla abejonių, ar tokiu atveju užtikrinamas būtent toks aplinkos apsaugos lygis, koks yra užtikrinamas tais atvejais, kai tiekėjai savo veikloje taiko EMAS ar ISO 14001 sistemas. Nagrinėjamu klausimu aktuali yra Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nuosekliai formuojama praktika, išskirianti tiekėjo kvalifikaciją kaip objektyvią kategoriją, ir tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiančius dokumentus kaip juridinio fakto patvirtinimo šaltinius [22; 23]. VPĮ 32 straipsnio 4 dalies nuostatoje įtvirtinta tiekėjų galimybė pateikti kitus nei reikalaujamus dokumentus – teises suteikianti, bet nesiaurinamai jų elgesį reguliuojanti teisės norma. Visi tiekėjų kvalifikaciją pagrindžiantys duomenys yra leistini tiekėjui pagrįsti savo kvalifikaciją, nebent VPĮ ar kitas teisės aktas aiškiai nustatytų ribojimą jais remtis [22]. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad tiekėjų veiksmų ir perkančiosios organizacijos sprendimų turiningasis vertinimas, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų principus ir tikslus, turinčius viršenybę prieš formalumus, turi ribas [20]. Vadovaujantis tokia kasacinės instancijos teismo praktika, tiekėjų taikomos lygiavertės aplinkos apsaugos vadybos priemonės turi būti vertinamos turiningai, atsižvelgiant į siekiamus aplinkos apsaugos tikslus, tačiau tiekėjo pateikti aplinkos apsaugos vadybos priemonių aprašymai ir kiti dokumentai turi aiškiai patvirtinti, kad taikomos lygiavertės aplinkos apsaugos vadybos priemonės atitinka EMAS ar ISO 14001 reikalavimus ir užtikrina tokį patį aplinkos apsaugos lygį.

Nors nacionalinių teismų praktika nagrinėjamu klausimu nėra gausi ir ja remiantis negalima daryti apibendrinamųjų išvadų, vis dėlto galima išskirti keletą aspektų, leidžiančių atskleisti, kaip yra sprendžiamas tiekėjo taikomų aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumo klausimas.

Pavyzdžiui, teismas pripažino lygiavertėmis aplinkos apsaugos vadybos priemones, kurios pasižymėjo tokiais požymiais: vidinė aplinkosaugos valdymo sistema patvirtinta įsakymu, patvirtinant aplinkos as-

pektų sąrašą, pavedant vadovybės atstovui sudaryti aplinkos aspektų reikšmingumo įvertinimo protokolą, reikšmingų aplinkos aspektų registrą ir galimų avarinių situacijų sąrašą. Teismas vertino, kad įmonė nustatė aplinkos apsaugos aspektus ir jų poveikį aplinkai, išanalizavo aplinkos aspektus ir kiekvieną jų įvertino pagal reikšmingumą. Taip pat įmonė įvertino ne tik savo patirtį dėl aplinkos aspektų, visuomenės reakciją, finansinę riziką, bet ir pastangas gerinti aplinkos aspektus. Pateikta įrodymų, kad pagal daugelį aplinkos aspektų vyksta gerinimo projektai, pagerinantys aplinkosaugos valdymą, taip pat buvo pateiktas reikšmingų aplinkos aspektų registras, o galimų avarinių situacijų sąraše numatytos ne tik galimos avarinės situacijos ir vietos, bet ir prevencinės priemonės ir veiksmai. To pakako įsitikinti, kad įmonėje taikoma lygiavertė aplinkosaugos vadybos sistema ir pagal ją faktiškai dirbama. Teismas sprendė, kad lygiavertėmis gali būti laikomos įdiegtos, bet nesertifikuotos aplinkos apsaugos vadybos sistemos, kurios pagal turinį visiškai atitinka tam tikrų arba lygiaverčių standartų reikalavimus [29]. Teismų praktikoje taip pat nagrinėtas tiekėjo parengtų lygiaverčių taikomų aplinkos apsaugos vadybos priemonių aprašymo išsamumo klausimas. Pažymėtina, kad vien tiekėjo deklaravimas savo padėties ir siekio užtikrinti gamybos procesų, produktų ir paslaugų poveikio aplinkai mažinimą, įgyvendinant aplinkos apsaugos vadybos sistemą bei LST EN ISO 14001:2004 standarto reikalavimus, nėra tokį standartą atitinkančios arba jam lygiavertės sistemos priemonių aprašymas ir negali būti vertinamas „kitu tiekėjo įrodymu dėl lygiaverčių aplinkos apsaugos vadybos priemonių“. Įvertinus aplinkos apsaugos vadybos sistemos aprašymo turinį, nustatyta, kad tiekėjo pateiktas aplinkos apsaugos vadybos sistemos aprašymas, kuriame nurodyta, kad taikoma sistema atitinka ISO 14001 priemones, yra tik informacinis pranešimas (aprašyme buvo nurodytas siekis mažinti gamybos procesų, produktų ir paslaugų neigiamą poveikį aplinkai). Nuorodos į administracijos vadovo įsakymus apie sistemos įdiegimą ir patvirtinimą veikloje, ūkinės veiklos sričių, kurias apima aplinkos apsaugos vadybos sistema, nurodymas ir paskirto vadovybės atstovo vadybai įvardijimas nereiškia, kad tiekėjas pateikė aplinkos apsaugos vadybos priemonių veikimo ir taikymo aprašą. Nors tiekėjas ginčo nagrinėjimo metu įgijo ISO 14001 sertifikatą, tai nesudarė pagrindo pripažinti, kad pasiūlymo pateikimo metu jo buvo įdiegta ir veikė sistema, atitinkanti LST EN ISO 14001:2004 standarto reikalavimus [27].

Taigi matyti, kad tiekėjo parengtos ir taikomos aplinkos apsaugos vadybos priemonės turi būti pagrįstos objektyvaus turinio faktiniais duomenimis ir visapusiškai atskleisti, kad tokiomis priemonėmis užtikrinamas reikalaujamas aplinkos apsaugos lygis ir aplinkosaugos veiksmingumas. Be to, turi būti pagrįsta, kad tokios priemonės yra ne tik parengtos ir įdiegtos, bet pagal jas yra iš tikrųjų dirbama. Esminiai reikalavimai – identifikuoti aplinkosaugos problemas, dokumentuoti procedūras, pagal kurias yra atliekamas aplinkosaugos valdymas, įgyvendinti numatytas priemones ir nuolat gerinti aplinkosaugos veiksmingumą. Pažymėtina, kad sprendžiant tiekėjo parengtų ir taikomų aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumo EMAS ar ISO 14001 standartams klausimą, negali būti reikalaujama pade-

monstruoti, kad aplinkos apsaugos vadyba yra tinkama aplinkosaugos požiūriu, nes neformalioms aplinkos apsaugos vadybos priemonėms reikalavimai dėl nepriklausomo įvertinimo, patikrinimo (auditavimo) ir sertifikavimo nėra taikomi.

Teismų praktika taip pat atskleidžia tiekėjo teisės teikti lygiaverčius kvalifikaciją pagrindžiančius dokumentus turinį. Tais atvejais, kai tiekėjai yra pradėję sertifikavimo procedūras, kurių metu bus patvirtinama, ar įdiegta ir veikianti aplinkos apsaugos sistema atitinka ISO 14001 standarto reikalavimus, tiekėjo patvirtinimai dėl atitinkamų standartų laikymosi aplinkosaugos požiūriu nevertinami kaip lygiaverčiai. Tokiais atvejais, teismo vertinimu, reikalaujamų ISO ar jiems lygiaverčių sertifikatų ir jų standartų atitiktį turi patvirtinti ne pats tiekėjas, o nepriklausoma kompetentinga sertifikavimo įstaiga arba kitas kompetentingas subjektas, nes priešingu atveju konkursą organizuojančiai įstaigai nėra galimybės objektyviai įsitikinti, kaip tiekėjas laikosi tam tikrų aplinkos apsaugos vadybos standartų. Tiekėjo sukurtas ir pasirašytas vadybos sistemos vadovas, kuriame tik nurodyta, kad vadybos sistemai galioja ISO 14001:2004 standarto reikalavimai, nepatvirtina, kad šio standarto reikalavimų yra laikomasi [30]. Taip pat tiekėjo pateikti sertifikavimo centro raštai, kuriuose nurodyta, kad įmonės integruota vadybos sistema, be kita ko, atitinka LST EN ISO 14001:2004 standarto reikalavimus, ir trečiojo asmens raštas, kuriame, remiantis audito duomenimis, nurodyta, kad įmonėje funkcionuoja vadybos sistema, nebuvo laikomi lygiaverčiais įrodymais. Jeigu tiekėjas nurodo, kad yra įdiegęs konkrečią vadybos sistemą, o ne lygiavertę, atitiktį jis gali įrodyti tik įstaigų, įsteigtų Lietuvoje arba kitose ES valstybėse, išduotais sertifikatais, nes lygiaverčiais nepriklausomų įstaigų išduotiems sertifikatams aplinkos apsaugos vadybos užtikrinimo priemonių įrodymais gali būti laikomi tik analogiškomis atitikties įvertinimo sistemomis patvirtinti įrodymai. Sertifikavimo įstaiga, kol nėra iki galo atlikti sertifikavimo veiksmai, neturi teisės teigti, kad sertifikuojamoje įmonėje funkcionuoja vadybos sistema [28]. Be to, nors tiekėjui yra leidžiama atitiktį kvalifikacijos reikalavimams grįsti ne tik sertifikatais, bet ir kitais lygiaverčiais įrodymais, vis dėlto, tiekėjui pasirinkus įrodyti savo kvalifikacijos atitiktį pirminiais oficialiais dokumentais (atitinkamais sertifikatais), nėra pagrindo vėliau atsižvelgti į paaiškinimus, pažymas ir kitus dokumentus, kaip lygiaverčius dokumentus, kuriais yra aiškinami pateikti sertifikatai [26].

Nors, kaip nurodyta, teismų praktika nėra gausi, tačiau iš esmės būtų galima daryti prielaidą, kad lygiavertiškumo kriterijus yra taikomas tik kvalifikacijos reikalavimo reikšmei (tiekėjo aplinkos apsaugos vadybos sistemai, kuri turi būti lygiavertė atitinkamiems standartams), o tiekėjas gali teikti kitus įrodančius dokumentus tik tais atvejais, kai veikloje taiko savo paties parengtas aplinkos apsaugos priemones, kurios yra pripažįstamos kaip lygiavertės. Nėra tokių lygiaverčių dokumentų (ne sertifikatų), kuriais būtų galima įrodyti atitiktį EMAS ir ISO 14001 standartams.

Be to, teismas yra nurodęs, kad kai konkurso sąlygose buvo keliamas abstraktus reikalavimas atitikti atitinkamus standartus, neįvardijant konkrečių veiklos rūšių, pagal kurias įmonė turi būti sertifikuota, bendro pobūdžio sertifikato pakanka įsitikinti tiekėjo kvalifikacija [25]. Toks teismo

sprendimas yra pateisinamas, siekiant užtikrinti skaidrumo, lygiateisiškumo ir kitus viešųjų pirkimų principus, tačiau neužtikrina, kad sutarties vykdymo metu visais atvejais tiekėjas galės užtikrinti tinkamą aplinkos apsaugą, veikdamas konkrečioje srityje. Todėl kyla abejonių, ar perkančioji organizacija būtina apimtimi prisidės prie aplinkos apsaugos gerinimo, nors būtent toks yra pagrindinis kvalifikacijos reikalavimo taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones tikslas.

Taigi, kaip matyti, tais atvejais, kai tiekėjas atitiktį kvalifikacijos reikalavimui grindžia savo parengtų ir taikomų aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumu, pareiga įvertinti, ar tokios aplinkos apsaugos vadybos priemonės yra lygiavertės EMAS ar ISO 14001 sistemoms ir savo turiniu bei kokybe užtikrina tokį patį aplinkos apsaugos lygį, perkeliama perkančiajai organizacijai. Kitais atvejais, kai perkančioji organizacija vertina siūlomo pirkimo objekto savybių lygiavertiškumą, ji gali remtis pageidaujamu rezultatu ir savo poreikio patenkinimu, o šiuo atveju iškyla aplinkos apsaugos kaip globalaus reiškinio, kurio neįmanoma įvertinti savo pačios siekiamu rezultatu ir poreikiu problematika. Tokios pareigos įgyvendinimas kelia problemų, nes perkančioji organizacija, tikėtina, neturėdama atitinkamos kompetencijos aplinkosaugos srityje, privalo vertinti specifinius dalykus ir užtikrinti, kad sutartis bus sudaroma su tokiu tiekėju, kurio taikomos aplinkos apsaugos vadybos priemonės bus lygiai tiek pat veiksmingos aplinkosaugos požiūriu, kaip ir tiekėjo, kuris savo veikloje taiko EMAS ar ISO 14001 sistemas. Yra nuomonių, kad nors aplinkos apsaugos vadybos sistemų įdiegimas nebūtinai garantuoja didesnį aplinkosaugos veiksmingumą, tačiau infrastraktūra, būtina užtikrinti atitiktų įvairiems reikalavimams ir priemonėms įgyvendinti, sukuria mechanizmą, kuris didina aplinkosaugos problemų suvokimą, jų identifikavimą ir atveria galimybių tobulėti [19, p. 193]. Netinkamai įvertinus lygiavertiškumą, sutartis bus sudaryta su tiekėju, nepajėgiu vykdyti sutartį aplinkosaugos požiūriu, todėl realiai aplinkos apsaugos tikslai nebus pasiekti, grėsmė aplinkai nebus sumažinta ir tokiu pirkimu nebus prisidėta prie darnaus vystymosi. Tikėtina, kad daugeliu atvejų perkančioji organizacija, bijodama pažeisti viešųjų pirkimų principus ir iškreipti konkurenciją, kritiškai nevertins tiekėjo taikomomis priemonėmis užtikrinamo aplinkos apsaugos lygio. Manytina, kad tokia problema galėtų būti sprendžiama pasitelkiant kompetentingus ekspertus, tačiau tai susiję su papildomais finansiniais kaštais ir dar labiau „pabrangina“ aplinkai palankių pirkimų vykdymą. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad darnaus vystymosi kontekste nėra pasirinkimo – ekonominis vystymas ir aplinkosauga, o ekonomikos pažangos yra siekiama kartu su aplinkosauga, siūlytina aplinkos apsaugos tikslų siekimą ir tiekėjų tinkamumą aplinkosaugos požiūriu vertinti pasitelkiant kompetentingus ekspertus. Be to, būtų tikslinga teisės aktuose, reglamentuojančiuose žaliuosius viešuosius pirkimus, nustatyti pagrindines gaires, į ką turi būti atsižvelgiama vertinant tiekėjų parengtas ir įgyvendinamas aplinkos apsaugos vadybos priemones.

Be to, kadangi yra privalomi nepriklausomi EMAS, ISO 14001 sistemų vertinimai, patikrinimai (auditavimas) ir registravimas / sertifikavimas, galima teigti, kad tiekėjai, kurie savo veikloje taiko EMAS, ISO 14001 sistemas, užtikrina didesnį

aplinkosaugos veiksmingumą ir sutarties vykdymo metu suteikia didesnes garantijas aplinkosaugos veiksmingumo srityje. Naudojant EMAS, ISO 14001 sistemas užtikrinamas nustatytų reikalavimų laikymasis, didesnis aplinkos apsaugos patikimumas nei tikėtina tiekėjui taikant paties parengtas ir nepriklausomų asmenų nevertintas bei neauditуojamas aplinkos apsaugos vadybos užtikrinimo priemones. Šiuo požiūriu aktualus tampa galimybės sutarties vykdymo metu užtikrinti lygiavertį EMAS, ISO 14001 sistemoms aplinkos apsaugos lygį klausimas. Nors, siekiant užtikrinti sąžiningą konkurenciją, negali būti teikiamas prioritetas tiekėjams, kurių kvalifikacija yra aukštesnė, tačiau galima diskutuoti, kad atitinkamo aplinkos apsaugos lygio užtikrinimo aspektas tampa pakankamai problemiškas vykdant ilgalaikes sutartis arba sutartis, kurių vykdymo metu kyla didelė grėsmė aplinkai. Tokių sutarčių vykdymo metu negalima objektyviai patikrinti, ar tiekėjas laikosi ir kaip laikosi paties parengtų aplinkos apsaugos vadybos priemonių. Taigi kyla tiekėjo, taikančio neformalias aplinkos apsaugos vadybos priemones, kvalifikacijos pakankamumo (ir, be kita ko, lygiavertiškumo tiekėjų, įdiegusių EMAS, ISO 14004 sistemas, kvalifikacijai) klausimas. Nors šiame kontekste yra būtina užtikrinti viešaisiais pirkimais siekiamų tikslų pusiausvyrą – konkurencijos siekį ir aplinkosaugos tikslus bei nepagrįstai nediskriminuoti tiekėjų, manytina, kad tokią problemą galėtų padėti išspręsti tiekėjų skatinimas savo veikloje taikyti EMAS arba bent jau ISO 14001 sistemas, nes, kaip buvo atskleista, tai teikia ne tik tiesioginę naudą aplinkai, bet yra naudinga ūkio subjektams ir kitais aspektais. Be to, siūlytina perkančiosioms organizacijoms iš anksto pirkimo dokumentuose nustatyti sąlygą, suteikiančią teisę visos sutarties vykdymo metu kontroliuoti aplinkos apsaugą ir vykdyti tiekėjo parengtų ir taikomų aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumo EMAS ar ISO 14001 sistemoms kontrolę. Sistemingai vykdoma kontrolė garantuotų, kad tiekėjų kvalifikacija ir sutarties vykdymo metu bus lygiavertė tiekėjų, taikančių EMAS, ISO 14001 sistemas, kvalifikacijai ir užtikrins tokį patį aplinkos apsaugos lygį. Pabrėžtina, kad nors vadovaujantis Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos turi taikyti pirkdamos prekes, paslaugas ar darbus, taikymo tvarkos aprašu [10, 9 p.], viešasis pirkimas pripažįstamas „žaliu“, kai perkamas produktas atitinka visus tam produktui nustatytus ir aplinkos ministro įsakymu patvirtintus minimalius aplinkos apsaugos kriterijus, žaliųjų pirkimų vykdymas aplinkos apsaugai teikia tikrąją naudą tik tada, kai užtikrinama tinkama ir lygiavertė aplinkos apsaugos kontrolė ir sutarties vykdymo metu.

Išvados

EMAS ir ISO 14001 nėra konkuruojančios sistemos: ISO 14001 aplinkosaugos vadybos sistemos reikalavimai yra sudedamoji EMAS dalis. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad EMAS aprėptis yra kur kas platesnė, keliami platesni tikslai, nustatomi griežtesni įsipareigojimai organizacijoms, be to, detaliau reglamentuojama ir įgyvendinama šių įsipareigojimų laikymosi kontrolė, užtikrinamas aktyvesnis darbuotojų, akcininkų ir kitų suinteresuotų subjektų įtraukimas į aplinkosauginio veiksmingumo gerinimą, didesnis viso proceso skaidrumas. Todėl organizacijos, sertifikuotos pagal ISO 14001, galima sakyti, yra žen-

gusios tik pirmuosius žingsnius siekdamos EMAS registracijos.

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisėje įtvirtinta sąvoka „žaliasis pirkimas“ pabrėžiamas pirkimo objekto daromas mažesnis poveikis aplinkai, tačiau neatskleidžiama reikalavimo taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones kaip reikalavimo tiekėjo kvalifikacijai reikšmės. Šią sąvoką reikėtų patikslinti, atskleidžiant tiekėjui nustatomo kvalifikacijos reikalavimo taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones esmę ir reikšmę žaliesiems pirkimams.

Viešiesiems pirkimams taikoma lygiaverčių standartų doktrina atskleidžia neformalių aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumo nustatymo problematiką aplinkos apsaugos požiūriu. Įvertinti ir įsitikinti, kad tiekėjo taikomos aplinkos apsaugos vadybos priemonės užtikrina tokį patį (lygiavertį) aplinkos apsaugos lygį kaip EMAS, ISO 14001 sistemos, privalo pačios perkančiosios organizacijos, nors ne visada šios organizacijos turi reikiamą kompetenciją aplinkos apsaugos srityje ir tam būtinų išteklių, todėl gali kilti grėsmė, kad nebus pasiekti aplinkosaugos tikslai. Ši problema galėtų būti sprendžiama pasitelkiant kompetentingus ekspertus. Taip pat siūlytina teisės aktuose, reglamentuojančiuose žaliuosius viešuosius pirkimus, nustatyti pagrindines gaires, į ką turi būti atsižvelgiama vertinant tiekėjų parengtų ir įgyvendinamų aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumą.

Kadangi tiekėjo parengtoms ir taikomoms (neformalioms) aplinkos apsaugos vadybos priemonėms, kitaip nei EMAS ir ISO 14001 sistemoms, nėra taikomi stebėjimo ir audito reikalavimai, jau sudarius ir vykdant sutartį su tokiu tiekėju, nėra galimybės objektyviai patikrinti, ar tiekėjas laikosi paties parengtų priemonių kaip jas įgyvendina. Manytina, kad tiekėjų skatinimas savo veikloje taikyti EMAS arba bent jau ISO 14001 sistemas iš esmės galėtų pakeisti tokią situaciją. Taip pat siūlytina perkančiosioms organizacijoms iš anksto nustatyti pirkimo dokumentuose sąlygą, suteikiančią teisę visos sutarties vykdymo metu kontroliuoti aplinkos apsaugą ir vykdyti tiekėjo parengtų ir taikomų aplinkos apsaugos vadybos priemonių lygiavertiškumo EMAS ar ISO 14001 sistemoms kontrolę.

LITERATŪRA

Norminiai teisės aktai[1]

1. Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcija. *Oficialusis leidinys*, C 115, 2008.
2. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 84-2000; 2006, nr. 4-102.
3. 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1221/2009 dėl organizacijų savanoriško Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemos (EMAS) taikymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 761/2001 ir Komisijos sprendimus 2001/681/EB bei 2006/193/EB. *Oficialusis leidinys*, L 342, 2009.
4. Europos Sąjungos tvaraus vystymosi strategija, priimta 2006 m. birželio 15–16 d. Europos Vadovų Tarybos [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.am.lt/VI/files/0.207844001174307767.pdf>.
5. 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo. *Oficialusis leidinys, 2004 m. specialusis leidimas*, 6 skyrius, 7 tomas, p. 132. (su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/97/EB (*Oficialusis leidinys,* L 363, 2006)).

[1] Su pakeitimais iki 2013 m. kovo 11 d.

6. 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB, koordinuojanti subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, pirkimų procedūras. *Oficialusis leidinys, 2004 m. specialusis leidimas*, 6 skyrius, 7 tomas, p. 19 (su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/97/EB (*Oficialusis leidinys,* L 363, 2006).
7. Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 89-4029; 2009, nr. 121-5215.
8. Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo priemonių planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 89-4029; 2009, nr. 121-5215.
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 21 d. nutarimas Nr. 1133 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimo Nr. 804 „Dėl Nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ ir jį keitusių nutarimų pripažinimo netekusiais galios“. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 91-4824.
10. Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos turi taikyti pirkdamos prekes paslaugas ar darbus, taikymo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 84-4110.
11. Aplinkos apsaugos kriterijai, kuriuos perkančiosios organizacijos turi taikyti pirkdamos prekes, paslaugas ar darbus: 1-osios produktų grupės aplinkos apsaugos kriterijai, 2-osios produktų grupės aplinkos apsaugos kriterijai, 3-osios produktų grupės aplinkos apsaugos kriterijai, patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 84-4110; 2012, nr. 134-6842.

Specialioji literatūra

12. ARROWSMITH, S.; *et al*. *Regulating Public Procurement. National and International Perspectives*. Kluwer Law International, 2000.
13. ARROWSMITH, S. Public Procurement: Basic Concepts and the Coverage of Procurement Rules. Iš ARROWSMITH, S.; *et al. Public Procurement Regulation: An Introduction* [interaktyvus]. Prieiga per internetą : <http://www.nottingham.ac.uk/pprg/documentsarchive/asialinkmaterials/publicprocurementregulationintroduction.pdf>.
14. BAGDONIENĖ, D.; PAULAVIČIENĖ, E. Socialinės atsakomybės ir organizacijos vadybos sistemos integravimas. *Ekonomika ir vadyba*, 2010, t. 15, p. 366–373.
15. CARANTA, R. Sustainable Public Procurement in the EU. Iš CARANTA, R.; TRYBUS, M. (Eds.). *The Law of Green and Social Procurement in Europe.* DJØF Publishing, 2010.
16. MAJERČÁK, P. How to implement eco-management and audit scheme (EMAS) to small enterprise. *Vadyba / Management*, 2006, No. 1 (10), p. 82–88.
17. MCCRUDDEN, C. *Corporate social responsibility and public procurement*. University of Oxford Faculty of Law Legal Studies Research Paper Series. Working Paper No 9/2006. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan047103.pdf> .
18 MEŠKYS, L. Aplinkosaugos priemonių reikšmė siekiant darnaus vystymosi tikslų. *Jurisprudencija*, 2008, nr. 10 (112), p. 17–22.
19. MULLERAT, R.; BRENNAN, D. *Corporate Social Responsibility: The Corporate Governance of the 21st Century.* Kluwer law International, 2011.

Praktinė medžiaga

20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. birželio 8 d. nutartis c. b. *UAB „Corpus A“ v. Turto valdymo ir ūkio departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos,* Nr. 3K-3-280/2012, kat. 45.4, 69, 114.7, 114.11.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis c. b. *UAB „In Brevi“ v. Valstybės sienos apsaugos tarnyba*, Nr. 3K-3-498/2011, kat. 45.4.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. birželio 27 d. nutartis c. b. *UAB „Kamesta“ ir Krevox Europejskie Centrum Ekologiczne Sp. z. o. o. v. AB „Klaipėdos vanduo“*, Nr. 3K-3-293/2011, kat. 45.4, 69.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 5 d. nutartis c. b. *UAB „Akordas 1“ v. Visagino savivaldybės administracija*, Nr. 3K-3-158/2011, kat. 69.

24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. liepos 31 d. nutartis c. b. *UAB „Technologinių paslaugų sprendimai“ v. Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos,* Nr. 3K-3-323/2009, kat. 45.4.
25. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. sausio 17 d. nutartis c. b. *UAB „Kagris“ v. VšĮ respublikinė Šiaulių ligoninė,* Nr. 2A-1282/2013, kat. 69, 121.21.
26. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. liepos 31 d. nutartis c. b. *Corpus A v. Turto valdymo ir ūkio departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos,* Nr. 2A-1984/2012, kat. 45.4, 69.
27. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. balandžio 27 d. nutartis c. b. *UAB „Fisanta“ v. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija*, Nr. 2A-1533/2012, kat. 45.4, 69, 114.5.
28. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės 23 d. nutartis c. b. *UAB „Vakarų inžineriniai tinklai“ v. Skuodo rajono savivaldybės administracija*, Nr. 2A-934/2011, kat. 45.4.
29. Panevėžio apygardos teismo 2010 m. gegužės 13 d. sprendimas c. b. *UAB „Panevėžio miestprojektas“ v. UAB „Anykščių vandenys“*, Nr. 2-677-277/2010, kat. 2.1.23.
30. Vilniaus apygardos teismo 2008 m. rugsėjo 29 d. sprendimas c. b. *UAB „Metaloidas“ v. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija*, Nr. 2-1691-798/2008, kat. 45.4.

Kiti šaltiniai

31. APLINKOS APSAUGOS AGENTŪRA. Aplinkosaugos vadybos sistema (AVS) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://gamta.lt/cms/index?rubricId=d6450189-8cad-4992-ada0-d1fb2e73f106>.
32. APLINKOS APSAUGOS AGENTŪRA. EMAS – aplinkosaugos vadybos ir audito sistema [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://gamta.lt/cms/index?rubricId=d35cc4cf-ac1a-46dc-add3-a2c643b6855f>.
33. EMAS and ISO/EN ISO 14001: differences and complementarities [interaktyvus]. Prieiga per internetą : <http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/factsheet/fs_iso_en.pdf>.
34. Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui dėl paskatų EMAS registruotoms organizacijoms. Briuselis, 9.11.2004. KOM (2004) 745 galutinis [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://gamta.lt/files/EMAS_skatinimas.pdf>.
35. LIETUVOS STANDARTIZACIJOS DEPARTAMENTAS. Aplinkos apsaugos vadybos sistemos. Reikalavimai ir naudojimo gairės (ISO 14001:2004). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.lsd.lt/standards/catalog.php?ics=0&pid=610487>.
36. Pirmenybė žaliajam pirkimui! Žaliojo viešojo pirkimo vadovas. 2-asis leidimas. Europos Sąjunga, 2011.

THE REQUIREMENT OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT MEASURES AS A CONDITION OF PARTICIPATION IN PUBLIC PROCUREMENT IN LITHUANIA

Indrė Žvaigždinienė, Rimantė Rudauskienė

S u m m a r y

Today the ideology of sustainable development, encouraging seeking for appropriate balance between environmental protection, economical and social concerns of the public, is the most important goal of international community. At the same time it is an indicator of effectiveness and progress of policy implementation in various fields. The ideology of sustainable development motivates seeking for new measures of environmental policy, promoting integration of environmental protection to other policy spheres. Environmental management schemes and measures are the examples of such measures.

The article analyzes the significance of environmental management schemes (EMAS and ISO 14001) as of the measures, assisting in achieving the aims of sustainable development, discloses the substance of the requirements, related to the implementation of such measures, the similarities and differences between them. The article also examines the meaning of the selection criterion, used in

public procurement, requiring suppliers to apply environmental management schemes or measures, and reveals the complexity of evaluation of equivalence of non formal environmental management measures to EMAS and ISO 14001, with the purpose to ensure that a supplier has a technical ability to carry out a public contract in an environmentally sound manner.

It can be argued that environmental management measures (primarily, schemes like EMAS and ISO 14001) not only help to improve entity's environmental performance, but also contribute to the implementation of sustainable development. EMAS and ISO 14001 cannot be considered as rival schemes: requirements of environmental management system of ISO 14001 constitute part of EMAS. Nevertheless, EMAS covers wider range of goals and activities, requires stricter commitments from participating organizations and exercises greater control. It also requires for involvement of employees, stakeholders and other interested parties, provides for greater credibility, transparency and environmental performance. Therefore, organizations, certified under ISO 14001, are only on their way towards registration of EMAS.

A definition of "green public procurement", laid down in Lithuanian public procurement legal acts, emphasizes reduced impact on environment of procurable services and works, but does not reveal the essence of the selection criterion, requiring economic operator to apply environmental schemes or measures. This definition should be specified, stressing the meaning of the requirement to apply environmental schemes or measures as a criterion for selection of suppliers.

Furthermore, the doctrine of equivalence, recognized and obligatorily applied in public procurement, reveals the complexity of evaluation of equivalence of non formal environmental measures in regard to protection of environment. As far as it involves EMAS or ISO 14001, it is recognized that a supplier meets the selection criterion if the existence of applied environmental schemes and their compliance is verified, attested and certified by independent bodies. Yet, in case of non formal environmental management measures, responsibility to verify the compliance and make sure that they ensure the same level of environmental protection as EMAS and ISO 14001, is placed on a contracting authority with no references from independent bodies. Whereas contracting authorities may not possess a proper competence in the field of environmental protection, achievement of the aim of environmental protection may be endangered. In this case the opinion of competent experts is recommended. Likewise, setting guidelines, which indicate the appropriate steps for evaluation of non formal environmental management measures, would facilitate achievement of environmental protection.

Finally, while the requirements for monitoring and auditing, to the contrary of the systems of EMAS and ISO 14001, are not obligatory in the case of non formal environmental measures, there is no possibility to verify if a supplier adheres to his own environmental rules and follows his own environmental measures during the performance of a contract. Unavailability to check the environmental performance of a supplier during the performance of a contract can raise serious doubts if non formal environmental measures, which are neither monitored nor audited, for the sake of assurance of competition, can be regarded as equivalent to EMAS, ISO 14001. The situation could be changed by encouraging economic operators to join EMAS or at least ISO 14001 schemes. Moreover, contracting authorities could in advance establish a clause in a public contract enabling them to exercise control over non formal environmental management measures and their compliance to EMAS and ISO systems throughout performance of a contract.

Įteikta 2013 m. kovo 12 d.
Priimta publikuoti 2013 m. kovo 21 d.